

تحلیل محتوای کتاب‌های درسی

مؤلفین:

زهره باقرزاده «مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد قاین»

دکتر غلامعلی احمدی «عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تهران»

سرشناسه	پاقرزاده، زهره، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پناور	تحليل محتوای کتبهای درسی/مولفین زهره پاقرزاده، غلامعلی احمدی.
مشخصات نشر	تهران، صیورا، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهري	ص. ۱۰۶.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۳۴۲-۳۹-۹
وضعیت فهرست نویسی	فهیبا
موضوع	کتابهای درسی -- ارزشیابی
موضوع	تحليل محتوا
شناسه افزوده	احمدی، غلامعلی، ۱۳۳۰ -
رده‌بندی کنگره	LB۳۰۴۵ ت۳۱۲۹
رده بندی دیویی	۳۷۱/۲۲
شماره کتابشناسی	۲۸۳۳۳۹

انتشارات صیورا

تحليل محتوای کتبهای درسی

ناشر: انتشارات صیورا

مؤلف: زهره پاقرزاده- دکتر غلامعلی احمدی

صفحه‌بندی: طلوع گرافیک (لسانی ۶۶۴۹۰۶۵۹)

گرافیک جلد: فرشاد لسانی

لیتوگرافی: سماء

چاپ: به آوران

صحافی: زنوز

شمارگان: ۳۰۰ جلد

نوبت چاپ: چاپ اول

سال انتشار: ۱۳۹۱

قیمت: ۳۵۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۴۲-۳۹-۹

آدرس: خ انقلاب، خ وحید نظری، ما بین فخر رازی و دانشگاه، پ ۶۱ طبقه سوم ۸۳۴

صندوق پستی: ۱۳۱۴۵-۶۳۹

تلفن: ۰۹۱۹۱۷۵۷۳۴۹ - ۰۹۱۲۱۷۵۷۳۴۹ - ۶۶۴۸۱۹۵۲

فهرست

- ۷.....مقدمه
- ۸.....برنامه درسی، آموزش و تدریس
- ۱۰.....امانتدريس و آموزش چه فرقي با هم دارند؟
- ۱۲.....کلياتی در مورد کتاب های درسی
- ۱۳.....تاریخچه کتاب های درسی در جهان
- ۱۴.....تاریخچه کتاب های درسی در ایران
- ۱۵.....سازمان متن درس کتب درسی و تفکر
- ۱۵.....تفکر استقرایی
- ۱۶.....تفکر قیاسی
- ۱۷.....تفکر انتقادی
- ۱۸.....تفکر منطقی
- ۱۹.....منظور از واحد یادگیری در کتابهای درسی
- ۲۱.....برنامه درسی

۲۱.....	برنامه درسی از نظر موریتز جانسون
۲۲.....	اصول و معیارهای حاکم بر فرایند طراحی و تدوین برنامه‌ی درسی
۴۶.....	سیلور و الکساندر
۴۹.....	دیدگاه‌های اساسی در انتخاب محتوا
۵۰.....	معیار انتخاب محتوا
۵۱.....	الگوی سازماندهی محتوای برنامه درسی
۶۷.....	هدف تحلیل عاملی
۷۰.....	روش فرای
۷۳.....	روش کلوز
۷۴.....	فرمول مک لافلین
۷۵.....	فرمول فلش
۷۸.....	شاخص سطح خوانایی گانینگ
۷۹.....	روش بررسی سؤالهای کتاب‌ها
۸۱.....	روش بررسی میزان دعوت به پژوهش (ویلیام رومی)
۸۲.....	جمله‌های لفظی یا حفظی
۸۵.....	پرسشنامه تحلیل کتاب درسی

مقدمه

یکی از مسائل مهم در جامعه نظام تعلیم و تربیت است. در واقع آنچه کشورهای جهان را از نظر توسعه متمایز می‌کند، نوع برنامه ریزی، فکر و اندیشه ای است که در تصمیم گیری‌های خود اعمال می‌کنند. دانش و فکر ابزار رسیدن به توسعه است، که نظام آموزشی گذرگاه رسیدن به آن می‌باشد. ثانیاً بنیاد جمعی انسان را تعلیم و تربیت تشکیل می‌دهد و ما آنگونه زندگی می‌کنیم که تربیت می‌شویم. بنابراین آموزش راه رسیدن به توسعه است که در این مسیر برنامه درسی و محتوای تدارک دیده شده برای دانش آموزان نقش مهمی را ایفا میکند چراکه راه انتقال اهداف آموزشی است.

با توجه به مطالبی که ذکر گردید، توجه به محتوا امری ضروری است و از همه مهمتر اینکه علاوه بر توجه، به تحلیل آن نیز اقدام شود.

اندیشمندی عنوان می‌کند که معلمان هر روز با چهری به نام کتاب درسی هر روز روبرو می‌شوند اما کمتر به تجزیه و تحلیل آن اقدام می‌کنند. معلمان و پدران و مادران عزیز چقدر به محتوایی که فرزندان شما براساس آن تربیت میشوند توجه علمی نموده اید؟ در خلال تحلیل محتوا است که خیلی از رمزها و کدهای نا آشنای معلمان آشنا گردیده و بسیاری از اشکالات آنها در مرحله تدریس از بین خواهد برد. لذا تدریس،

یادگیری و محتوا و برنامه درسی به هم پیوسته و با هم عجین شده اند. به همین دلیل در این کتاب سعی شده است ابتدا در مورد آموزش، یادگیری و تدریس مطالبی عرضه شود. سپس در مورد محتوای کتاب درسی و ساختار کلی کتاب درسی توضیحاتی داده خواهد شد و در نهایت روشهای علمی تحلیل محتوا بیان می گردد.

برنامه درسی، آموزش و تدریس

گاهی اوقات تدریس و آموزش مترادف هم محسوب می شوند در واقع بین واژه آموزش، پرورش و یادگیری و تدریس، حد و مرزی نبود. اما اگر خواسته باشیم هر چیزی را در جای مخصوص به خود به کار ببریم بایستی آن را خوب تحلیل کنیم. چرا که برنامه درسی از خلال تدریس و آموزش به وقوع پیوسته و به یاد گیری می انجامد.

یارمحمدیان در این خصوص عنوان می کند که واژه های برنامه درسی و آموزش مانند کلمات رستم و سهراب عجین شده اند. به عبارت دیگر بدون یک طرح برنامه درسی مطلوب، آموزش کارا بوجود نخواهد آمد و بدون آموزش، بحث از برنامه های درسی هم بی معنا است.

رابطه بین آموزش و یادگیری هم، مهم است. آموزشی که به یادگیری منجر نشود، ارزشمند نیست. آموزش در صورتی که طراحی شده محسوب

شود. می‌تواند به صورت فردی هم شکل بگیرد (مثل خود آموزی) که نیاز به معلم ندارد.

تفاوتی که آموزش با یاد گیری دارد، اینست که یادگیری هدف است و آموزش وسیله رسیدن به هدف. آموزش ابزاری برای پرورش هم است. در اینجا خوب است تعریف پرورش نیز ارائه گردد، چرا که در برخی اوقات این دو واژه بجای هم استفاده می‌شوند.

پرورش عبارت است از چیرانی مستمر و منظم که هدف آن هدایت رشد جسمانی، شناختی، اخلاقی و اجتماعی یا به طور کلی رشد همه جانبه شخصیت دانش آموزان در جهت کسب و درک معارف بشری و هنجارهای مورد پذیرش جامعه و نیز کمک به شکوفا شدن استعداد آنان است. (سیف، ۱۳۷۹، ص ۲۸ به نقل از حسن شبانی، ۱۳۸۶)

تربیت از پرورش متمایز نمی‌شود، تربیت همان پرورش دادن است. اما تربیت فقط در مورد جاندارها صادق است و اگر این کلمه در غیر این صورت به کار ببریم، پرورش است. در واقع، در بحث تربیت انسان، مفهوم واژه تربیت بر پرورش استعدادهای انسانی یعنی فراهم کردن زمینه رشد استعدادهای آدمی دلالت دارد. این واژه از ریشه ((رَبَّوْ)) به معنی زیادت فرزونی و رشد و برآمدن گرفته شده است.

«راغب اصفهانی» لغت شناس بزرگ می‌نویسد: «تربیت (تربیت کردم) از واژه «رَبَّ» است و گفته اند اصلش از مضاعفه یعنی «رَبَّ» بوده است که یک حرف آن برای تخفیف در لفظ به حرف «ی» تبدیل شد است.

راغب اصفهانی می‌نویسد «رَب» در اصل به معنی تربیت و پرورش است یعنی ایجاد کردن حالتی پس از حالتی دیگر در چیزی تا به حد نهایی و تام و کمال خود برسد (دانشاد تهرانی، ۱۳۸۳)

اماتدریس و آموزش چه فرقی با هم دارند؟

تدریس فعالیتی عمومی از سوی معلم برای حصول یادگیری در متعلم است. به تعبیر شعبانی تدریس بخشی از آموزش است. به عبارتی دیگر هر تدریسی نوعی آموزش است ولی هر آموزشی تدریس نیست. آموزش ممکن است با حضور معلم یا بدون معلم انجام می‌شود. تدریس بخشی از آموزش است که از طرف هم ارائه می‌شود. و دارای ۴ خصوصیت می‌باشد.

۱- وجود تعامل بین معلم و دانش آموزان

۲- فعلیت بر اساس هدف از پیش تعیین شده

۳- طراحی منظم با توجه به موقعیت

۴- ایجاد فرصت و تسهیل یادگیری